

La Espero

2002:3

Informationsnummer
på svenska



Vad betyder
snabel-e?
Se sid 3.

Ny psalmbok
på esperanto.
Vilken psalm
är det här?
Se sid 10.

500

KRISTANA VIVO

1. Ti - el ne se - ku - ras i - o
2. Men Li zor - gas pri la bo - no
ki - el in - fa - nar' de Di - o,
de la Si - aj en Ci - o - no,
ne la stel' sur fir - ma - mea - to,
Li kom - pa - tas ja ĉi - a - me,
nek la bird' en nest - si - len - to,
tra - ke por - tas i - lin a - me.

3. Ĝoj, mizero venos, itus,
sed nin ne de Li forŝiros.
El amikoj plej amika,
scias Li pri vis' tragika.

4. Ĝoju, infanaro eta,
Di' vin gardi estas preta.
Kiuj kontraŭ Li batalas,
senkondiĉe teren falas.

5. Ĉu Li prenas, ĉu Li donas,
Patro tamen same bonas,
kaj la cel' de Lia amo
estas bono de l' infano.

Redaktion:

Leif Nordenstorm

Frågor om prenumeration o. dyl.:

Esperanto-Centro, Vikingagatan 24,
113 42 Stockholm, tel. 08-34 08 00E-post: espero@esperanto.se

Ansvarig utgivare: Leif Nordenstorm

Utformning: Omnibus Typografi och Leif Nordenstorm

Tryck: Al-fab-eto, Skövde

Prenumeration 2002: 200 kr.

Prenumerationsavgift för *La Espero* ingår i medlemsavgiften. Postgiro 20 12-3, Esperantoförbundet.

ESPERANTOFÖRBUNDET

Adress: Esperanto-Centro,
Vikingagatan 24, 113 42 Stockholm,
tel. 08-34 08 00E-post: sef@esperanto.seNätsida: www.esperanto.seÖppettider: Esperanto-Centro har flexibla öppettider
dagtid. Ring i förväg!

Postgiro: 20 12-3, Esperantoförbundet

Medlemsavgift 2001:

Direktansluten medlem 200 kr.
Ungdomsmedlem (max 20 år) 100 kr. Medlemmar under 30 år är samtidigt medlemmar i SEJU, Sveriges Esperantisternas Ungdomsförbund.
Hel familj 300 kr (inklusive ett exemplar av *La Espero*.
Tilläggs exemplar kostar 100 kr/år).

ESPERANTOFÖRLAGET

Adress: Vikingagatan 24, 113 42 Stockholm

Telefon: 08 - 34 08 00

Fax: 08 - 34 08 10

Postgiro: 578-5

Nätsida: www.esperanto.se/eldonaTelefontid: Samma som Esperanto-Centro Stockholm.
Skriftliga beställningar expedieras under hela året.

Styrelsens ordförande: Agneta Emanuelsson

Manus till *La Espero*

sänds till Leif Nordenstorm

Järnvägsgränd 11

961 76 Boden

tel. 0921-123 54

e-post: nordenstorm@hem.utfors.se

Inga Johansson



I varje nummer av *La Espero* presenterar vi någon som är intresserad av esperanto. Turen har kommit till Inga Johansson i Göteborg.

Hur blev du intresserad av esperanto?

1969 deltog jag som en av fyra elver i en nybörjarkurs i esperanto. Lärare var Ingvar Eriksson, Falköping. Året innan hade jag stannat till vid ett skyltfönster på Esperantoplatsen i Göteborg och läst om Zamenhof och hans idé att skapa ett världsspråk. Under två somrar i början av 70-talet deltog jag i Friis kurser i Helsingör. Där knöt jag de flesta kontakter som jag än i dag haft mycken glädje av. När jag 1973 flyttade till Stockholm tog jag kontakt med esperantister. "Arbaraj fantomoj" och "Lingvo du" blev värdefulla kontaktnät. Jag var medlem i Svenska Esperantoförbundet och Sveriges Esperantisternas Ungdomsförbund, sedermera revisor. Jag hjälpte till på Esperantoskolan, var medlem i SAT och SLEA. Jag deltog i studiecirkel och fick ett stipendium för att lära esperanto i Gronau, Västtyskland. Där kom jag i kontakt med det tyska ungdomsförbundet, som bl.a. ordnar nyårsträffar på olika orter i Tyskland. Jag åkte på flera träffar, även i Holland och Danmark.

Jag flyttade till Herrljunga 1975 och deltog 1976 både i Järnvägs-männens esperantokongress i Skellefteå och SAT:s världskongress i Göteborg. Deltog och ledde kurser i

Alingsås och Göteborg 1976-83. Samarbetade med syndikalisterna på Västerbergs folkhögskola 1983 och fortsatte med kurser i Stockholms skärgård 1984-1986, där Bertil Wennergren undervisade efter suggestipedimetoden. Bor sedan 1976 i Göteborg och har där medverkat i kurser, som Lennart Åberg och Märtha Andréasson startat, i samberkan med ABF, Studieförbundet, NBV, Medborgarskolan och Vuxenskolan.

Jag har besökt Bulgarien, Tyskland, Nederländerna, England, Finland, Norge och Danmark. Har tolkat tre japanskor på deras turnéer runt om i de nordiska länderna, då de visat origami och soroban. Jag är ombud för SAT, Amikeca Reto och Pasporta Servo samt ledamot i Sveda Esperanto-Instituto. Jag arkiverar specialarbeten om esperanto för Svenska Esperantoinstitutets räkning.

På uppdrag av Posten Brev&Paket skrev Åsa Sahlqvist och jag boken *Kor/r/espondu esperanto* 1985, en brevställare som såldes på postkontoren i 5000 ex.

Var arbetar du?

Just nu på Göteborgs stadsbibliotek, där vi har en imponerande samling esperantoböcker. Eftersom jag jobbar på bibliotek är jag särskilt intresserad av esperantoböcker och datalänkar om esperanto.

La redaktoro beda ras ke anka la dua numero de *La Espero* malfrui.js. Ni ekde nun presos *La Esperon* en nova presejo por eviti malfrui.ojn. *La Espero* celas esti aktuala revuo.

L.N.

Esperanto: idé och verklighet

Texten till den här artikeln och en del andra informativa artiklar om esperanto återfinns på internet på www.esperanto.se/html.trycksaker.html De kan skrivas ut och användas som som original för trycksaker för den som vill informera andra om esperanto.

Esperantos idé

Kan ett språk spridas över världen utan krig och kolonisation?

Ja! Och det har redan hänt. Det internationella språket esperanto har uppnått sin nutida utbredning utslutande genom att enskilda människor blivit inspirerade av dess idé: Att alla människor är jämlikar och därför bör kunna kommunicera som jämlikar. Att kontakt mellan människor från olika kulturer inte ska bygga på den enes dominans och den andres underkastelse. Att vänskap och fri direktkontakt mellan människor från olika kulturer och världsdelar är en av fredens naturliga beståndsdelar.

Önskar vi fred? Om vi inte önskar krig, så önskar vi fred. Och fred är inte bara en frånvaro av krig, utan en närvaro av samförstånd och sympati mellan människor. Det är bara naturligt att människor som känner så också kan prata med varandra.

För detta ändamål skapades esperanto, och det har präglat hela dess historia.

Esperantos tillkomst

En liten pojke växer upp i 1860-talets ryska imperium (i nutida Polen). Det är en tid som präglas av etniska motsättningar och konflikter, av hat mellan folk med olika traditioner, religioner och språk. Pojken känner en stark längtan efter att kunna göra något för att hjälpa människorna som han ser leva i ömsesidig misstro, en längtan efter att på något sätt bidra till fred och samförstånd i världen. Denna längtan kom att styra hans liv. Hans namn var Ludvik Zamenhof, och hans bidrag skulle bli det internationella språket esperanto.

Esperantos historia

Många matematiker och en del musiker skapar sina mest genomgripande och nyskapande verk vid unga år, och liksom matematik och musik handlar ju språk om struktur, logik och komposition. Vid 27 års ålder presenterade Zamenhof sitt förslag till internationellt språk, i en liten broschyr, godkänd av tsarens censur sommaren 1887. Sedan dess har språket väckt hela skalan av mänskliga känslor hos dem som mött det: från ren förföljelse under Hitler och Stalin och en allmän misstro som ofta möter det som avviker från vana och

tradition – till den glädje och inspiration som många känner över de möjligheter som esperanto ger. Den sista kategorin utgör idag bara en liten del av världens befolkning, men inte desto mindre är den i stort sett jämnt fördelad över världens länder. Det betyder att esperanto under lång tid haft en alltmär internationell grupp användare, vilken gjort det möjligt för språket att prövas och utvecklas i den mångkulturella miljö det är avsett för. Att esperanto är så pass utbredd över hela jordklotet betyder också att det redan idag erbjuder sina användare ett antal möjligheter till ett rikt internationellt liv.

Esperanto – möjligheter idag

A: Esperanto – ett hjälpnät

Det finns i 87 länder esperantister som fungerar som ett slags "hjälpare" eller delegater för dem som vill ha kontakter eller behöver hjälp med olika internationella frågor. Deras adresser finns i det internationella esperanto-förbundets, UEA:s, årsbok. Man kan t.ex. få information inför en resa, eller hjälp med att undersöka förhållanden i samband med yrke eller hobby. De flesta av de mer än 2000 delegaterna representerar olika fackområden, så att man kan söka fackkunskap och lokalkännedom där den finns.

B: Esperanto – ett "vandrarhem"

Eftersom många esperantotalande uppskattar att få långväga besök, har det uppstått något som kallas "Pasporta servo". Det är en bok med cirka 1000 värdar i ett 60-tal länder. Dessa är beredda att ta emot dig som gäst i sitt hem under kortare eller längre tid, oftast gratis. Något för världs-resenärer, tågfluffare, ja, för envar som vill lära känna andra kulturer och länder inifrån, via de personliga möten som blir möjliga med ett gemensamt språk.

C: Esperanto – en kulturförmedlare

Böcker: Det finns en rik flora av litteratur på esperanto, och de mest skilda ämnesområden finns representerade. En del verk har esperanto som originalspråk, men fortfarande är de flesta översättningar. Kring fyrtio tusen titlar har getts ut.

Tidningar: Det finns ett stort antal tidskrifter. Många handlar om språket självt, men det finns också fack-

och kulturtidskrifter. Antalet tidskrifter om eller på esperanto världen är ca 200.

Radio: Ett mindre antal radiostationer sänder esperantospråkiga program på kortvåg och vissa även per satellit. Peking och Warszawa sänder dagligen, Wien, Rom och Havanna en gång i veckan.

TV: Underlaget är ännu för litet för något motsvarande CNN (den amerikanska nyhetskanalen med nyheter från hela världen) på esperanto, vilket annars vore en fullständigt naturlig sak.

Brev: Allt som behövs är penna, papper, frimärke, och ett fungerande postverk. Adresser finns i många av esperantotidskrifterna, eller kan förmedlas genom brevvänsförmedlingen "Koresponda servo mondskala". Det kan vara mycket stimulerande att på ett förtroligt plan ha kontakt med brevvännen från fjärran länder.

D: Esperanto – en väg till kollegor

För ett antal yrkes- och hobbyområden finns särskilda organisationer av esperantotalande. De kan ge möjlighet till samarbete och affärskontakter, eller studieresor, i din bransch, i språkområden som annars skulle varit otillgängliga.

E: Esperanto-evenemang

Varje år arrangeras runt om i världen en lång rad kongresser, seminarier och olika internationella evenemang. Här möts människor från olika delar av världen. Den mest kända är världskongressen med några tusen deltagare från ett 60-tal länder. Under en vecka bjuds på kurser, konferenser, diskussioner, sång, musik, teater, utflykter, föreläsningar och informellt umgänge. Naturligtvis helt tolkfritt.

Esperanto – ett modemlöst internet

Internet fungerar så att när man väl skaffat sig en anslutning till nätet, är man fri att söka information och ha kontakt med vilken annan informationsbank som helst, som också är ansluten. Det räcker med ett modem för att nå hela den anslutna världen. Detta innebär att kostnaden, eller besväret som går åt för varje kontakt blir minimal och en kultur där det är naturligt att ha samarbete och kontakter över hela jorden växer fram.

Fortsättning på sidan 5.



Snabel-e är en av många symboler för esperanto. På samma sätt som internet möjliggör esperanto kontakt mellan människor och folk.

Det finns 6000 språk, men finns det något världsspråk?

JAN SVARTVIK

Engelska

Öspråk
världsspråk
trendspråk



Boken "Engelska, öspråk, världsspråk, trendspråk" av prof. Jan Svartvik är en läsvärd bok, som behandlar det engelska språkets ställning i dag.

Författaren nämner esperanto, men antyder att esperanto skulle sakna skönlitteratur i original, vilket ju är helt fel.

Det är inte möjligt att ge något enkelt svar på frågan hur många språk det finns i världen. I litteratur från 1970-talet brukar siffran 3000 nämnas. Nationalencyklopedins uppslagsord "språk" anger antalet till åtminstone 5000. År 2002 har en språkvetare nämnt siffran 6000. Förklaringen till det stigande antalet kan knappast vara att det hela tiden uppkommer nya språk. Det är inte heller så att nya språk upptäcks bland innevanarna i någon otillgänglig djungel i Brasilien eller på Nya Guinea. Förklaringen är snarare den att det inte finns någon klar definition på vad som är språk och vad som är dialekter. Det är ju betydligt större skillnad mellan riks-svenska och vissa svenska dialekter än mellan svenska och norska. Ändå räknas inte dialekterna som egna språk. Under de senaste årtiondena har det funnits en tendens att det som tidigare räknades som dialekter av ett och samma språk har kommit att räknas som självständiga språk. I vissa fall kan det ha berott på att dialekter som förr inte räknats som språk har fått egna skriftspråk – i många fall när någon bibelbok blivit den första text som skrivits på språket – och därför kommit att räknas som självständiga språk. I andra fall har det funnits politiska skäl till förändringen. Så länge Jugoslavien var ett sammanhållet land fanns det politiska skäl att räkna serbokroatiska som ett språk. Sedan federationen rämnat, har serbokroatiska språket blivit tre: serbiska, kroatiska och bosniska.

I vissa länder talas ett mycket stort antal språk. I Papua Nya Guinea med sina 3,7 miljoner innevanare (1990) talas 750-850 olika språk. I Indien med 844 miljoner innevanare (1991) talas nära 300 olika språk. Många svenskar har länge levt med missuppfattningen att Sverige har varit ett enspråkigt land till dess invandrare började flytta in under de senaste årtiondena, en missuppfattning som stärkts av att svenska språket länge kallats "modersmålet" i skolan, även för de elever som haft andra modersmål. Finska, nordsamiska, lulesamiska och sydsamiska har talats i Sverige sedan historiens gryning. Tornedalsfinska – som av somliga räknas som ett eget språk – har uppstått i Sverige. I hela Europa lär det finnas ett enda land – förutom småstaterna – som är helt enspråkigt,

nämigen Island. Portugal är nästan enspråkigt, men i några byar talas spanska. I de flesta länder finns det dock ett språk, eller två som i Belgien och Finland, eller fyra som i Schweiz, som används som "nationella" språk, och som minoriteterna får lära sig, för att kunna tala med majoriteten.

Finns det då något världsspråk? Och vad betyder då i så fall ordet "världsspråk"?

Många svenskar brukar spontant anse att engelska är ett världsspråk. Den uppfattningen återfinns redan i titeln på boken "Engelska, öspråk, världsspråk, trendspråk" av Jan Svartvik. Boken är en fascinerande läsning för alla språkintresserade. Den ger en nyanserad bild av det engelska språkets ställning i världen. Engelska är inte världens största språk; den platsen innehas som de flesta känner till av kinesiskan, som talas av 1071 miljoner människor. Man räknar med att 427 miljoner människor har engelska som förstaspråk. Kanske lika många har vissa – goda eller mindre goda – kunskaper i engelska. Om man räknar ihop dem som har engelska som modersmål och dem som lärt sig språket talas engelska av nästan en femtedel av jordens befolkning.

Engelska är på många sätt ett användbart språk. Det dominerar inom många vetenskapliga ämnen och inom t.ex. flygtrafik och internet. Som turist har man en relativt god chans att göra sig förstådd om man talar engelska när man beställer på en restaurang eller frågar någon om vägen, om man befinner sig på en turistort.

I själva verket kanske det går lika bra att beställa mat på något annat språk, om bara restaurangpersonalen vill sälja. Min farfar och farmor, som var bönder från en liten by utanför Boden, reste i början på 1960-talet runt tre månader i Förenta staterna och Kanada utan att kunna ett enda ord engelska. "Det gick lika bra med bondska (alltså Överluleå-dialekt)", var min farfars stående kommentar, när folk frågade hur de klarade sig i Amerika utan engelska.

Man kan inte förneka att engelska språket har en mycket stark roll i världen, men det har ändå inte alls en så stark roll som många svenskar tycks tro. Snarare än att vara ett världsspråk är det ett tjugoprocents-språk. Inte heller har svenskar så

goda kunskaper i engelska, som man gärna vill påstå. Jan Svartvik skriver:

"Nuförtiden är det inte helt ovanligt att i Sverige höra påståenden som 'engelska, det kan man ju'. Men, handen på hjärtat, kan man det? Visst är många duktiga på att använda engelska, i varje fall i enkla samtal och vardagssituationer. (---) Ändå skulle man önska litet mer självkritik när det gäller att bedöma den egna förmågan, särskilt den skriftliga språkbehärskningsförmågan: det går nämligen inte att skriva som man talar." (s. 216-217)"

Det som prof. Svartvik berör skulle kunna räknas som ytterligare ett argument mot att kalla engelska "världsspråk". Det är inte nog med att bara 20 % av världens befolkning kan engelska, varav 10 % som modersmål och 10 % som ett språk som man lärt sig; den sistnämnda gruppen består alltså inte av människor som behärskar engelska fullständigt, utan huvudsakligen av sådana som kan använda det i enkla samtal och vardagssituationer, men som inte alls kan skriva god engelska. Kunskaper i engelska är för många svenskar så prestigefyllda att man helt enkelt inte vågar erkänna att man inte talar så god engelska. Det anses vara pinsamt. Att alla – eller nästan alla – svenskar kan engelska är en av vår tids oftast upprepade lögner. En undersökning från 1989 ger en pessimistisk bild av kunskaperna i engelska bland västeuropeerna: bara 6 % av befolkningen kan sägas kunna engelska tillräckligt bra för att verkligen förstå språket.¹

I kontakter med personer med engelska som modersmål är man som svensk i hopplöst underläge när man skall använda engelska. Jag har själv varit med om det. När jag försvarade min doktorsavhandling i religionshistoria, som jag skrivit på svenska, var jag naturligtvis i underläge under disputationen som ägde rum på engelska. Jag kunde inte svara på opponentens frågor lika bra på engelska, som jag hade kunnat göra om frågorna hade ställts på svenska och om jag hade kunnat besvara dem på mitt eget språk. Mina kunskaper i engelska kan nämligen aldrig bli lika bra som en infödd, trots att jag studerat engelska nio år i grundskolan och gymnasiet, läst tiotusentals sidor engelsk text under

Siri Sjöstedt

Siri Sjöstedt mortis post longtempa kancero en la malsanulejo de Stockholm la 14-an de junio. Ŝi naskiĝis la 23-an de septembro 1915 en Skanör. Post komerca studado en gimnazio en Malmö ŝi estis librotenisto en du firmaoj. De oktobro 1942 ŝi translokiĝis al Stockholm por esti kassistino ĉe Broderskapsrörelsen, kiun postenon ŝi havis ĝis la pensiigo.

Siri iĝis membro de Andreaskyrkan de la komenco en oktobro kaj estis aktiva membro kiel kassistino kaj helpis precipe dum la kunvenoj por la gepensuloj. En 1947 ŝi studis esperanton en kurso de Anna Alamo. Siri iĝis dumviva membro de la sveda sekcio de KELI ek de 1948.

En 1948 estis la unua kongreso de KELI en Tostarp kaj poste la UEA-kongreso en Malmö. Ambaŭ kongresoj Siri partoprenis. De tiu tempo mi konis ŝin. La KELI-grupo en Stockholm havis siajn kunvenojn en Valhalla preĝejo kaj en Abrahamsbergskyrkan. Ni poste havis la kunvenojn en hejmo por maljunaj homoj. Kiam ni nur iĝis 15 membroj, ni havis la kunvenojn en la hejmoj de Siri, Åke, Lilli kaj ĉe mi. Ŝi estis la kassistino de nia grupo kaj la revizianto de la sekcio kune kun Lilli aŭ kun mi. Siri partoprenis la kunvenojn de Grupo Esperantista en Stockholm kaj multajn svedajn kongresojn kaj internaciajn KELI- aŭ ekumenajn kongresojn. La lasta kongreso estis en Hungario 1996. Ŝi partoprenis nian jarkunvenon en la kafejo de Citykyrkan ĉijare.

La funebra diservo okazis en la preĝejo de Skanör la 8-an de julio sub gvido de nevino kaj pastro Birgitta Sjöstedt. Poste sekvis memora kunveno en Bäckagården. Ŝi estas karmemore funebrata de gefratoj kun familioj, la preĝejo de Andreas kaj la sveda sekcio kune kun la internacia asocio de KELI.

Arne Lundkvist

Esperanto: idé och verklighet Forts. från sid. 3.

Något som redan blivit verklighet t.ex. inom forskarvärlden.

På motsvarande sätt med esperanto: Man "kopplar upp" sig genom att lära sig esperanto. Efter denna inledande investering kan man sedan ha kontakter med individer från andra språkområden, som också har "kopplat upp sig", utan att varje gång behöva genomföra en ny investering i språklig förmåga. Det innebär att det språkliga besväret med internationella kontakter försvinner och en ny kultur, ett globalt umgänge kan växa fram.

Den mänskliga hjärnan skall kunna bearbeta data, förmedla upplevelser och kreativitet. Det låter väl som krav som även passar in på den mänskliga kulturen på vår jord. Då är det naturligt att vi kan utbyta information, upplevelser och ideér med varandra oberoende av geografiska och språkliga hinder. Om internet raserar den geografiska barriären, så raserar esperanto den språkliga.

Esperanto – vägen dit

Det finns en rad läroböcker för självstudier och studiecirklar. De lokala esperantoföreningarna ordnar studiecirklar eller intensiva veckoslutskurser, eventuellt i samarbete med studieförbunden. Folkhögskolan i Karlskoga har nybörjar- och fortsättningskurser. En del utländska universitet har kurser om esperanto, liksom allt fler svenska gymnasier.

All erfarenhet visar att esperanto går ett antal gånger snabbare och effektivare att lära sig än traditionella språk. Men det betyder inte att man inte behöver anstränga eller koncentrera sig. Om vi tänker oss detta att lära sig fullt ut behålls ett av de traditionella "främmande" språken som att bestiga ett högt berg, så vet vi att bara de allra mest envetna bergsbestigarna kan forcera alla klippsprång och hinder och komma ända upp, för att fullt ut njuta av utsikten. Esperantoberget är lättare att bestiga, men inte därför att det är ett litet berg, snarare är det så att man huggit ut en trappa i berget (i form av systematiserad struktur och internationellt ordförråd). En trappa som är relativt lätt att bestiga, och som alla kan använda utan att behöva bli bergsklättrare, men som inte desto mindre kräver ihärdighet, helt enkelt därför att berget fortfarande är lika högt. Och från detta berg kan du skåda ut över en hel planet.

min studietid och dagligen matats med engelska i teveprogram. Min opponent, prof. Michael Pye, tillhör den lilla grupp engelsmän som har läst en del svenska. Han kan även lite esperanto, som han studerade som ung. Han är en av världens främsta experter på japanska nya religioner, som min avhandling behandlade, och var därför oerhört lämplig som opponent. Engelska användes vid disputationen och det var en praktisk lösning, men vi får inte tro att engelska är det perfekta världsspråket eller ens det lämpligaste.

De som har lärt sig engelska i skolan kan aldrig behärska språket tillnärmelsevis lika bra som personer med engelska som modersmål. Så tycks många internationella organisationer i Bryssel resonera. En allt större andel av dessa organisationers platsannonser framhåller att man söker personer med engelska som modersmål. Den oerhörda satsningen på engelskundervisning i Sverige och andra länder är inte tillräcklig för att svenskar skall kunna få arbete i dessa organisationer.

Inom Europeiska unionen är flerspråkigheten samtidigt en tillgång och en belastning. Unionens översättningstjänst beskriver på sin hemsida flerspråkigheten som unionens "hörnsten" och framhåller att om demokratin skall kunna fungera så måste också EU:s institutioner vara flerspråkiga så att varje unionsmedborgare skall kunna få information och göra sin förstörd på sitt eget språk. Trots att detta i praktiken inte gäller dem som talar minoritetsspråk som t.ex. samiska, har unionens översättningstjänst ett stort arbete med att översätta dokument mellan de elva språk som är officiella i unionen: spanska, danska, tyska, grekiska, engelska, franska, italienska, nederländska, portugisiska, finska och svenska.

Att påstå att det finns ett världsspråk är fel. Engelska språket har på många platser en stark ställning och är kanske det mest spridda internationella kommunikationsspråket, men det är varken ett världsspråk eller ett "allas andra språk".

Leif Nordenstorm

1 Udo Van de Sandt, Report in Initiative Media News Bulletin (London: Lintas Worldwide, January 1989).

Lär dig grunderna i esperantos geniala ordbildningssystem

I svenskan gör man flera ord av ett genom att lägga till stavelser: trevlig - otrevlig; vänlig - ovänlig; glad - gladare; det är emellertid ett oregelbundet system. Man säger ju inte varm - ovarm; stor - storare.

Esperantos ordbildning är regelbunden. Det finns 40 tilläggsstavelser, som var och en har en viss betydelse. Vilka ord saknas i följande lista?

vid-i <i>se</i>	vid-ebla <i>synlig</i>	arb-o <i>träd</i>	ar-aro <i>skog</i>	fosi <i>gräva</i>	fos-ilo <i>spade</i>
kompreni <i>förstå</i>	kompreni <i>begriplig</i>	insulo <i>ö</i>	insularo <i>skärgård</i>	tranĉi <i>skära</i>	tranĉilo <i>kniv</i>
legi <i>läsa</i>	legebla	monto <i>berg</i>	berg	pesi <i>väga</i>	pesilo
manĝi <i>äta</i>	mangebla	ŝafo <i>får</i>	ŝafaro	fajfi <i>vissla</i>	fajfilo

labor-i
arbetsplats

kafo
kaffe

lerni
lära (sig)

ĉevalo
häst

Vilken tilläggsstavelse anger:
grupp, samling, kollektiv:
hjälpmedel, redskap:
plats:
möjlighet:

Översätt till esperanto!

<i>bi</i> abelo	<i>bisvärm</i>	<i>höra</i> aŭdi	<i>hörbar</i>	<i>leka</i> ludi	<i>leksaker</i>
<i>bok</i> libro	<i>boksamling</i>	<i>sy</i> kudri	<i>synål</i>	<i>trycka</i> presi	<i>tryckeri</i>
<i>böja</i> flekxi	<i>böjlig</i>	<i>kort</i> karto	<i>kortlek</i>	<i>skriva</i> skribi	<i>penna</i>

De rätta svaren hittar du på sidan 9.

Pli bone io,
ol nenio.

Kiu kapon posedas,
kombilon jam trovos.

Fremda doloro
ne kondukas al ploro.

Ne venas mont' al monto,
sed homo homon renkon-
tas.

Unu floras,
alia ploras.

Komenci per flato kaj
fini per bato.

Underlättar esperanto inlärnin g av andra språk?

Ett argument som ofta framförs för esperanto är dess s.k. propedeutiska värde. På ren svenska betyder det att det skulle vara lättare att lära sig ett främmande språk om man först lärt sig esperanto; esperantostudierna skulle så att säga vara förberedande för det andra främmande språket. Det ligger förmodligen mycket i detta, men det gäller att inte övertolka de forskningsresultat som kommit fram hittills. Faktiskt behövs det mer forskning innan det kan anses helt bevisat att esperanto underlättar inlärnin g av (åtminstone) vissa språk. Men de resultat som finns verkar mycket lovande.

Det är svårt att mäta hur svårt det är att lära sig ett visst språk. Det är många faktorer som spelar in vid språkinlärnin g:

Lär man sig språket i skolan eller inom någon annan skolform, eller sker språkinlärnin g utan formell undervisning? Om man lärt sig språket utan lärobok och kurs (genom att bara snappa upp språket från t.ex. arbetskamrater) blir det mycket svårt att mäta om ett visst främmande språk underlättat inlärnin g av ett annat.

Om det är en undervisningssituation:

Är läraren en god pedagog? Kan han/hon entusiasmera sina elever inför ämnet? Är läromedlet pedagogiskt välplanerat och engagerande? Är eleven motiverad att lyckas väl på lektionerna och på proven? Är det något i elevens liv som påverkar studierna negativt?

Dessa och andra faktorer gör att det är svårt att mäta om ett främmande språk är lättare att lära än ett annat för en viss person med vissa förkunskaper. En viss skoltermin med lektioner i ett språk behöver inte alls likna en annan skoltermin med ett annat främmande språk, med en annan lärare, andra läromedel och andra kurskamrater. Men man kan förstås dra vissa slutsatser av provresultaten och lärarens bedömning av hur undervisningen gått.

Att ha läst spanska som främmande språk underlättar om man studerar italienska. Men det kan också i många fall vara ett hinder: Språken är så lika att man blandar ihop dem, att man t.ex. använder

konstruktioner från spanskan när man talar italienska, att man råkar ut för s.k. "falska vänner", etc. Likheten mellan två språk är en faktor som är svår att mäta - och den kan försvåra lika väl som underlätta. Sådana likheter hjälper en för det mesta att göra sig förstådd, men kan göra det svårare att finna t.ex. rätt ordform på det nya språket.

Vad gäller frågan om esperanto underlättar inlärandet av andra främmande språk måste man först precisera om kunskaper i esperanto skulle göra det lättare att a) lära sig ett visst språk eller vissa språk eller b) att lära sig vilket främmande språk som helst. Låt oss börja med b):

Att redan kunna ett främmande språk brukar underlätta när man lär sig ett annat främmande språk. Det första främmande språket visar på att det finns andra sätt att uttrycka sig och (i viss mån) att se verkligheten på. Att lära sig ett nytt språk handlar ju inte bara om att lära sig nya ord för välbekanta saker, det handlar ju också om att lära sig helt nya begrepp. Det första främmande språket kan öppna ögonen för nya sätt att tänka och detta kan göra en psykologiskt mer beredd att lära sig ett tredje språk. Oundvikligen jämför man också med sitt modersmål och man lär känna detta på ett nytt sätt. En svensk som lärt sig engelska har nytta av detta om han/hon lär sig tyska. Kunskaperna i engelska har man förmodligen någon nytta av även när man lär sig ett helt obesläktat språk, som t.ex. kinesiska eller ungerska. Att överhuvudtaget kunna ett främmande språk när man lär sig ett annat främjar inlärnin g av ett andra främmande språk. Vilket det första främmande språket är spelar förmodligen mindre roll, om man lärt sig det språket tillräckligt bra.

Låt oss gå vidare till a): Esperantos ordrotter kommer mest från romanska språk och latin (ca 75 %), germanska språk (ca 20 %) och slaviska språk (ca 5 %). Av den anledningen skulle esperanto kunna underlätta ordinlärnin g i främst romanska språk och, i mindre grad, i germanska språk. Esperantos syntax (ordföljdsregler) har viss påverkan från slaviska språk, men resten av grammatiken har i grunden inte så

mycket gemensamt med t.ex. de vanliga skolspråken. Esperantos grammatik är i huvudsak agglutinerande, dvs att man bygger sammansatta ord av oföränderliga ordrotter, något som också finns i t.ex. finskan och ungerskan. Grammatiken har också isoleerande drag: det finns egentligen ingen skillnad mellan ordrot och för- och efterstavelser i esperanto - allt är ordrotter som kan byta ordklass och kombineras mycket fritt. Det finns gemensamma grammatiska drag mellan esperanto och kinesiska och vietnamesiska. Men de grammatiska likheterna med t.ex. finska och vietnamesiska är rimligen alltför abstrakta och allmängiltiga för att man skulle kunna säga att esperanto särskilt skulle underlätta studier i dessa språk.

Några allmänna reflektioner: Tanken att esperanto skulle underlätta inlärandet av andra språk bygger på en hypotes: att det första främmande språket fungerar som ett slags modell för eleven över hur främmande språk fungerar. Vanliga skolspråk har många drag som egentligen inte behövs för kommunikationen (t.ex. oregelbundna verb och osystematisk ordbildning) men som man ändå måste lära sig utantill. Detta tar upp mycket av inlärnin gstiden och det tar lång tid innan eleven kan använda språket på ett någorlunda fritt sätt. Språkstudier kan då ses av många elever som något tråkigt och svårt. Med ett planspråk (planerat språk) som esperanto, menar förespråkarna, skulle eleven ganska snabbt få en överblick över ett annat språks grammatik (esperantos), vilket borde vara till nytta när de sedan lär sig sitt andra främmande språk.

Esperanto har två egenskaper som "vanliga" främmande språk (som spanska, franska, tyska...) saknar:

1) Esperanto är relativt lätt att lära sig. (Esperanto är förmodligen något svårare för en japan än för en svensk, men för båda är esperanto rimligen lättare än t.ex. engelska.) En svensk torde behöva några månaders helhetsstudier (eller motsvarande) för att kunna tala esperanto flytande. (För att kunna tala esperanto nyanserat behöver man dock längre tid.)

2) Det finns ingen etnisk grupp som har esperanto som modersmål.

ANEKDOTO

TERURE?

Unu sesdek jara virino diris al sia edzo: Rigardu mian malnovan plove-ron. Ĝi estas 20 jara, kaj mi daure uzas ĝin. Estas terure. Edzo: Ĉu? Sub ĝi estas pli terure!

Falpuĉeto

(Det finns några hundra personer som lärt sig eller lär sig esperanto som ett av sina första språk i barndomen, men dessa personer utgör inte en etnisk grupp, och den som lärt sig esperanto grundligt som vuxen kan förmodligen mäta sig mycket väl med "de infödda" vad gäller kunskaper i esperanto.) Detta kan göra det psykologiskt lättare att lära sig esperanto, jämfört med ett s.k. etniskt språk: Man behöver inte hela tiden jämföra sig med infödda talare och känna att man bryter på det nya språket, etc. Alla talare är så att säga i samma båt.

Dessa två faktorer kan göra att esperantostudierna känns roliga, intressanta och mer produktiva än vanliga språkstudier (eftersom man kan börja använda esperanto aktivt mycket snart), och det språktintresset skulle kunna "spilla över" på studiet av andra främmande språk. (Om det första främmande språk man träffar på har en mycket komplicerad grammatik kan det leda till att språkstudier upplevs som tråkigt och svårt.) Det finns förmodligen sådana psykologiska effekter, men de är svåra att mäta.

Vid universitetet i Paderborn, Tyskland, gjordes för omkring 20 år sedan några inlärningsexperiment med esperanto. En grupp tyska skolbarn fick läsa esperanto under två läsår (tillsammans med andra ämnen), och engelska under de två följande läsåren. Samtidigt fick en annan grupp jämnåriga tyska skolbarn läsa engelska under fyra läsår (och alltså fungera som kontrollgrupp). Efter de fyra läsåren jämförde man elevernas studieresultat. De som läst esperanto hade överlag bättre resultat i engelska, trots att de studerat engelska hälften så kort tid jämfört med eleverna i den andra gruppen. (Därtill hade ju esperantoeleverna fått kunskaper i två främmande språk, medan den andra gruppen bara läst ett.)

Det finns dock en allvarlig svaghet med experimentet: Det var frivilligt att läsa esperanto först och engelska sedan, jämfört med att börja med engelska direkt. De elever som valde esperanto var förmodligen mer språktintresserade. Omvänt kan man tänka sig att kontrollgruppen kom att innehålla mer än genomsnittligt med elever som inte var så intresserade av språk. Esperantoeleverna hade överlag högre betyg i andra ämnen än engelska (tyska, matematik och geografi). Dessa högre betyg kan tyda på att de helt enkelt var mer ambitiösa än de andra eleverna - vilket kan ha varit orsaken till att de valde att läsa ett extra språk, nämligen esperanto.

Det är svårt att dra några definitiva slutsatser av detta experiment.

Det har gjorts ett antal andra studier av denna fråga men de har ofta brister vad gäller kontrollgrupperna. Det har t.ex. handlat om finska elever som läst esperanto+tyska, brittiska elever som läst esperanto+franska, japanska elever som läst esperanto+engelska, tyska elever som läst esperanto+engelska, och italienska elever som läst esperanto + franska. De elever som lärt sig esperanto+ett främmande språk kunde överlag det främmande språket bättre än de som bara läst det främmande språket, trots att de senare läst detta främmande språk ett eller två år längre än esperantoeleverna. Men man har bara studerat effekten på inlärandet av engelska, franska, tyska - språk som har stora likheter med esperanto vad gäller ordförrådet. Då är frågan om esperanto har en inverkan även på inlärandet av andra främmande språk. En sak har man dock kommit fram till i flera undersökningar: esperantostudierna hade en positiv effekt på modersmålet (t.ex. i ämnet General English i en undersökning med engelska skolbarn).

Det pågår nu ett forskningsprojekt, NEIGHBOUR, i vilket man studerar om esperantokunskaper underlättar annan språkinlärning. Inlärningsexperimenten pågår i fem länder samtidigt, med olika kombinationer av modersmål, esperanto och främmande språk. Projektet är utformat så att de elevgrupper som studerar esperanto ska skilja sig så lite som möjligt från kontrollgrupperna, dvs elever som läser vissa främmande språk men inte esperanto. Man tar också hänsyn till andra faktorer. När projektet NEIGHBOUR blir färdigt har vi kanske ett säkrare svar på frågan.

Christer Lörnemark

På internet:

Några texter om detta (på engelska) kan man hitta på:
<http://www.esperantic.org/>
 t.ex.:
 Fettes, Mark (2000): Esperanto and language awareness
<http://www.esperantic.org/~mfettes/aware.htm>

Mi umas vin!

Kiel la umo ĉirkaŭ via kolo
 Kiel la um' ĉe amo de virin",
 Kiel aero umas en la ĉambro -
 Mi umas vin!

Mi umas vin. La vorto ja konvenas,
 Kaj ne ofendas eĉ al la ezin',
 Si ne pripriĉos min, se mi nur diras
 "Mi umas vin!"

W.M.Page

Tiu ĉi amuzan netradukeblan poeziaĵon mi trovis sur manskribita papero en brokanta libro, kiun mi aĉetis. Al komencantoj mi volas diri ke "umas" fakte signifas nenion; ĝi rilatas al la afikso -um, sed en tiu ĉi poeziaĵo ĝi signifas "amas". Ĉu eble iu el la legantoj de La Espero scias kiu estas W.M. Page.

L.N.

Vi alta libera

Traduko el 1900

Vi freŝa multga, vi alta nordland',
 Vi gaja, silenta, ho vi bela!
 Mi al vi salutas, al vi, rava land',
 Al via verd-herbej' kaj sun' ĉiela.

Vi tronas sur granda antikva memor',
 Ehinta kun glor' de bord' al bordo,
 Vi estas kaj restas kun sama la glor'.
 Ke vivu mi kaj mortu en la nordo!

Reviziita posta traduko

Vi alta, libera, multga Nordland',
 vi gaja, silenta, ho vi bela!
 Saluton al vi, nia plej kara land',
 al via verdherbej' kaj sun' ĉiela!

Vi tronas fiere sur granda memor',
 ehinta kun glor' de bord' al bordo.
 Vi estas kaj restas eterne kun glor'.
 Ke vivu mi kaj mortu en la Nordo!

La sveda nacia himno estas verkita de R. Dybeck, kaj kantiĝas laŭ popolmelodio. La unua esperanta traduko farita de G. Nordenstreng, publikiĝis en la revuo "Lingvo Internacia" en 1900. Reviziita traduko aperis i.a. en la kantokolekto "Vivu la stel!" en 1956. Estas interese kompari ambaŭ tradukojn. La dua estas, laŭ mi, multe pli bona, sed ankaŭ atestas pri la evoluiĝo de la lingvo esperanto. Ankaŭ la sveda teksto ŝanĝiĝis. Komence ĝi estis "Du gamla, du friska..."

L.N.

Disputation i Uppsala

ANONCETOJ

Tack till alla som hedrade mig genom att komma till min disputation!
Leif Nordenstorm

I Universitetshuset i Uppsala försvarade Leif Nordenstorm sin avhandling om den japanska nya religionen "Ōmotos mission på esperanto" den 29 maj. Opponent var prof. Michael Pye från Phillips-Universitetet i Marburg, Tyskland, tidigare ordförande för Internationella förbundet för religionshistoria. Ordförande var prof. Peter Schalk. Ett fyrtiotal åhörare var närvarande, och även dessa hade möjlighet att ställa frågor till respondenten.

Det finns sedan tidigare minst hundra avhandlingar som på olika sätt behandlar esperanto. Dessa behandlar främst esperanto som språk och dess litteratur. Dessutom finns ett antal doktorsavhandlingar om andra ämnen, skrivna på esperanto.

FACIT

Lösningar till uppgifterna på sid. 6:
legebla - läslig
manĝebla - ätlig
montaro - berg
ŝafaro - färdjurd
pesilo - väg
fajfilo - visselpipa
lernejo - skola
ĉevalejo - stall

grupp, samling,
kollektiv: -aro
hjälpmedel,
redskap: -ilo
plats: -ejo
möjlighet: -ebla

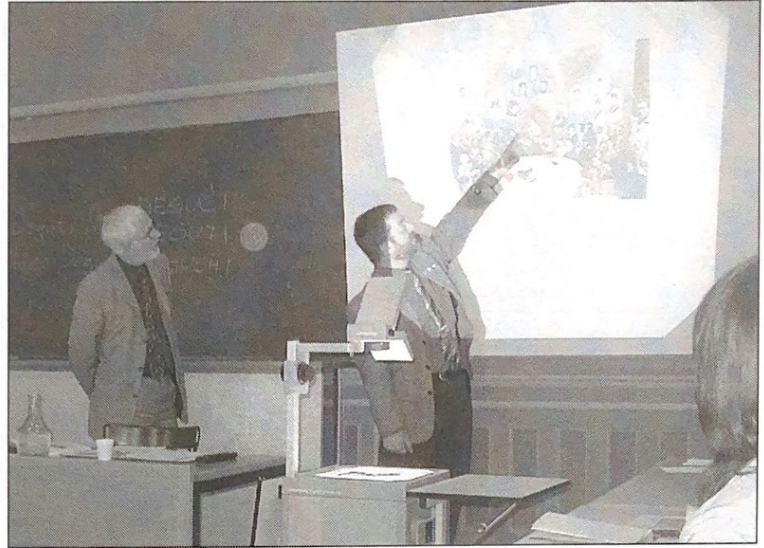
bisvärm - abelaro
boksamling -
libraro
böjlig - fleksebla
hörbar - aŭdebla
synål - kudrilo
kortlek - kartaro
leksak - ludilo
tryckeri - presejo
penna - skribilo

Medhjälpare till världskongress

Medhjälpare efterlyses till världskongressen i Göteborg! Kom med i det glada gänget som ska få allt att flyta under kongressveckan nästa sommar, 26 juli-2 augusti 2003! LKK efterlyser dels folk som kan jobba flera kongressdagar, dels folk som hjälper till under den stora ankomstdagen, men som är lediga resten av veckan (och njuter av kongressen som vanliga deltagare). Vad finns det för uppgifter? Man kan dela ut kongressmärken och -väskor till anländande kongressdeltagare, hjälpa kongressdeltagare tillrätta, sköta om de olika salongerna, fungera som dörrvakt m.m. Skriv till oss och ange vad du kan tänka dig att arbeta med och hur mycket du vill jobba under veckan. (Har du svarat på en tidigare enkät finns du redan i våra noteringar.) Du kommer att få delta i en distanskurs via post eller e-mail, som förbereder dig inför uppgiften. Skriv alltså till: Esperantokongressen Masthuggsliden 1 412 18 Göteborg e-mail: esocietogbg@esperanto.se

Demeto de floroj

Meze de majo sub forta printempa pluvo kelkaj anoj de la klubo metis florojn kun rubando "Esperanto i Väsby memoras kaj honoras la esperantopioniron" sur la tombon de Paul Nylén por tiamaniere montri



Prof. Michael Pye låter Leif Nordenstorm förklara gudomarna på en av Ōmotos ikoner från 1930-talet. Foto: Kaisa Hansen.

sian estimon al lia nemezurebla signifo por la sveda esperantomovado.

Nun unu eLibro ĉiun kvaran minuton

Dum unu semajno esperantistoj elŝutis senprecedencajn 2763 eLibrojn el eLibrejo (<http://esperanto.nu/eLibrejo>); tio estas unu eLibron en malpli ol ĉiu kvara minuto! Plej populara inter ili restas 'La eta princo' de Antoine de Saint-Exupery, kies 1000-a ekzemplero baldaŭ estos elŝutita, sekvata de 'Fabeloj I' de H. C Andersen en Zamenhofa traduko. Alia rekordo estis ĵus registrita: la 40.000-a elŝuto de post la 13-a de junio 2001. En la listo estas nun 217 titoloj.

Ny sextonveckors kurs i Karlskoga

Den 2 september 2002 börjar vid Karlskoga folkhögskola en ny 4-månaders kurs, 22 timmar per vecka. Undervisningen är helt på esperanto, med internationellt deltagande: från nybörjare till internationell examen på en termin. Första veckorna är det en nybörjarkurs. Man kan även delta bara en del av terminen. 900:-/vecka för studier, boende och mat må-fred. Mera information från Lars Forsman, lars.forsman@fhsk.karlskoga.se

Kurs i Malmö 31 augusti-1 september

Sunda Esperanto-Agado planerar en helg för studier e esperanto som vänder sig till nybörjare och till er som har läst språket i 1-2 terminer. Information: Sten 040-191477 eller Karin 040-980120.

Andra sätt att lära sig esperanto

Du som kommit över det här informationsnumret av La Espero och blivit intresserad skall veta att det finns många olika sätt att lära sig esperanto. Förutom de kurser som nämns på den här sidan, ordnas studiecirklar av studieförbund på vissa orter. Man kan lära sig esperanto på internet. Mer information finns på hemsidan www.esperanto.se, där man också kan hitta en lista på böcker som getts ut av Eldona Societo Esperanto (Esperantoförlaget) och kanske beställa en lärobok. Sådana kan man också låna på sitt lokala bibliotek.

Det är ett gyllene tillfälle att lära sig esperanto nu, eftersom esperantisternas världskongress äger rum i Göteborg 2003, då man har många tillfällen att tala med esperantister från olika länder.

Adoru - ny psalmbok på esperanto

Adoru. 1472 sid. IKUE/KELI/Ponto-Verlag, Freiburg 2001. (200 kr + porto vid beställning hos Åke Ahlrén, 08-7527674.)

Så har den kommit - den största nyheten bland kristna esperantoböcker sedan bibeln utkom år 1926 och den katolska mässboken officiellt utgavs i Vatikanen 1995. Med sina 1472 sidor är *Adoru* (esperanto: "Tillbed") på många sätt en unik psalmbok. *Adoru* har tillkommit under ett långt samarbete mellan katolska och lutherska esperantister. Psalmer i översättning till esperanto, och psalmer skrivna i original på esperanto har använts på några platser där gudstjänst firas regelbundet på esperanto och dessutom vid internationella esperanto-kongresser.

Förutom några hundra psalmer finns också tiotals gudstjänstordningar i *Adoru*, både väl kända gudstjänster som t.ex. den ekumeniska Lima-liturgin, Taizé-gudstjänster, den helige Chrysostomos ortodoxa liturgi, romersk-katolska mässan, lutherska, reformerta och anglikanska gudstjänstordningar, och mindre kända typer av mässmusik som den koreanska mässan, Prag-mässan, kanonmässan, tyska mässan, palatinska mässan, mässa för barn och den tjeckiska mässan. I

avdelningen för liturgiska element kan man t.ex. hitta 22 olika melodier för "Halleluja".

Avdelningen för böner innehåller flera olika typer av morgon-, dags- och kvällsbön, både enligt tidegårdens och enligt enklare ordningar.

Kapitlet om de sju sakramenten följer helt och hållet de katolska ordningarna, men kompletteras av Martin Luthers lilla katekes med förklaringar till flera av sakramenten.

I *Adoru* finns också mer än 600 psalmer, alltså det som vi på svenska kallar psalmer, vilket på esperanto heter "himnoj". ("Psalmoj" motsvaras av det svenska "psaltarpsalmer".) När jag snabbt bläddrar igenom psalmerna hittar

jag minst 40 som är översatta på svenska. Där återfinns bl.a. "Tiel ne sekuras io" (Tryggare kan ingen vara) som återges på omslaget till detta nummer av *La Espero* och "Amo de Dio estas kiel strando" (Guds kärlek är som stranden). Ett tjugotal av psalmerna är skrivna i original på esperanto.

I boken finns också en "bukett" citat från andra religioner.

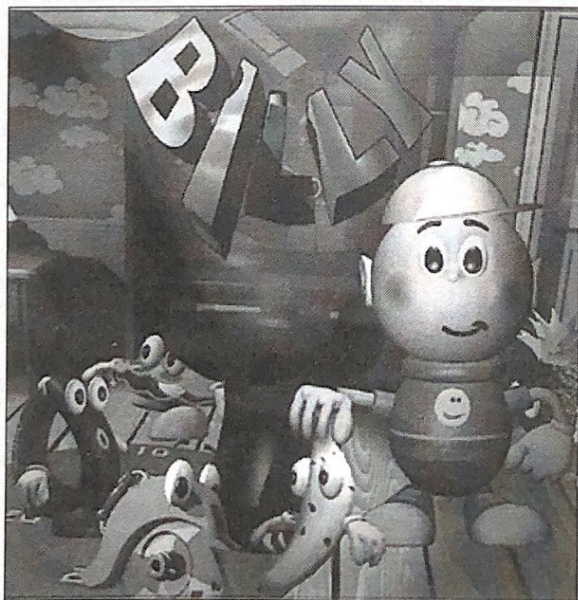
Adoru är en helt unik psalm- och gudstjänstbok. En sådan komplett samling av psalmer och gudstjänstordningar finns - så vitt jag känner till - inte på svenska.

Leif Nordenstorm

La Preĝo de la Sinjoro

Patro nia, kiu estas en la ĉielo,
sanktigata estu Via nomo.
Venu Via regno.
Fariĝu via volo,
kiel en la ĉielo, tiel ankaŭ sur la tero.
Nian panon ĉiutagan donu al ni hodiaŭ.
Kaj pardonu al ni niajn ŝuldojn,
kiel ankaŭ ni pardonas al niaj ŝuldantoj.
Kaj ne konduku nin en tenton,
sed liberigu nin de la malbono.
Ĉar viaj estas la regno
kaj la potenco
kaj la gloro eterne.
Amen

Billy - dataspel på flera språk



Billy är som ett strategispel på flera språk, t. ex. esperanto, svenska, tyska och engelska.

Man får spela rollen av en liten pojke med keps på sig hela tiden. Billy, som han heter, drömmer att han kommer till en djungel. Han blir jagad av några jättebananer. Han kan slå ner sina motståndare med sin hammare.

Motståndarna är bl.a. hammare, bananer, spöken, stenar, kistor, hackor, och fiskar. Billy måste klara alla bannor, t.ex. djungeln, byggplatsen, gruvan och undervattensfärden. Sista banan får du hitta själv. Billy kan svimma på flera sätt. Det finns en hiss på en bana. Jag tycker att spelet var bra. Jag ger det fyra poäng av fem möjliga.

Nils Nordenstorm

La neĝo kaŝas preskaŭ Ĉion

Sten Johansson: Neĝo kaŝas nur... Krimromaneto. Al-fab-et-o, Skövde 2001. 79 paĝoj.

La neĝo en la sveda urbeto Kalmar povas kaŝi preskaŭ ĉion, foje eĉ kadavron de murdita azianino.

La policista duopo Svedberg kaj Jankéus havas nun la malfacilan taskon trovi la murdinton. Malfacila estas tiu tasko, ĉar la neĝo sukcesis forigi preskaŭ ĉiujn spurojn. Ni sekvas la esploradon de la polico. Sten Johansson priskribas tiun esploralaboron pli realisme ol kutimas en krimromanaj: jen aperas iu indico, alia spuro ŝajne sekvas al Kaliningrado, plia al Kaŭkazio. Kaj kie estas tiu suspekta rusa?

Abundo da demandoj, sed neniam respondo kaj meze de la libro la polico rezignas pri solvo de la enigmo, sed tiam helpas la hazardo kaj la mozaikeroj fariĝas bildo.

Neĝo kaŝas nur... estas la tria romaneto en la serio kun Svedberg kaj Jankéus.

La serio sekvas la sezonojn kaj mankas nur printempo por kompletigi la ciklon. Bedaŭrinde mi (ankoraŭ) ne legis la aliajn romanojn de la serio. Fakte mi ne bedaŭras, ĉar nun mi ja havas la antaŭĝojon konatiĝi kun somera krimo en Falcita kiel fojno (1997) kaj aŭtuna murdo en Transmaro kaj morto (1999).

Tiu romano apartenas al la skolo de modernaj svedaj krimromanoj. Ni pensas unuavice pri Henning Mankell (Hundoj en Riga), kies Wallander deĵoras en marborda Ystad. Aliaj motivoj memorigas pri Voku longdistance de Åke Edwardson. Sed la intrigo, kiun Sten Johansson prezentas ja estas memstara.

Sten Johansson uzas simplan, sed imagivan lingvon, tiel kaj komencantoj, progresantoj kaj spertantoj povas ĝui lian prozon. Nekutimajn vortojn (ne estas multaj) klarigas la glosaro.

Eĉ tiuj, kiuj ne nepre ŝatas krimromanojn povas distri sin kun tiu libro. Eble ankaŭ ili bedaŭros, ke la libro jam finiĝas post 80 paĝoj.

Wolfgang Kirschstein

(Kun permeso represita el La Ondo de Esperanto. 2001: 7, 81)

Ĉu vi eniros la cirklon?

Edith Södergran: Lando malekzista. Poemaro. Tradukis el la sveda, postparolo: Sabira Ståhlberg. Bambu, Varna 1999. 92 paĝoj.

Edith Södergran (1892-1923) estas finnlanda poetino, kiu verkis svedlingve, kaj tiu ĉi fakto estas grava por ni, esperantistoj, kiuj aparte atentis pri la kulturo de la minoritatoj kaj ties literaturaj valoroj. Ja ankaŭ ni, esperantistoj, formas siaspecan minoritaton, kiu jam dum pli ol jarcento kreas sian propran kulturon.

Estas agrabla travivaĵo enrigardi en la poezian mondon de nekonata poetino, kiu per siaj svedlingvaj poemoj sukcesis vekti la atenton ne nur de la finnlandaj legantoj, sed de multaj literaturĝuantoj el diversaj landoj. La poemoj de Edith Södergran estas tradukitaj en dudekon da lingvoj.

Kiam mi unuafoje vidis la poemaron Lando malekzista mi tuj eksentis deziron foliumi ĝin kaj eklegi la poemojn.

Laŭ la postparolo de Sabira Ståhlberg mi komprenis, ke temas pri talenta kaj sufiĉe fama finnlanda poetino.

Impresis min ŝia mallonga vivo, tute dediĉita al poezio. Edith Södergran kvazaŭ naskiĝus por estiĝi poetino.

Ŝia vivo ne estis facila, tamen ŝi sukcesis venki la obstaklojn por konservi sian poezian senton, sian originalan percepton de la vivo kaj postlasi mirindajn poemojn, kiuj daŭre akompanos la ĝuantojn de la vera, sincera kaj neordinara poezio.

Edith tre malfacile eldonis sian unuan libron Poemoj en 1916, ja tiam la legantoj ankoraŭ ne povis akcepti poemojn sen rimo kaj ritmo, tamen baldaŭ ŝiaj verkoj fariĝis ĝuataj kaj serĉataj.

Unue Södergran estis influita de Nietzsche, poste de antropozofio de Rudolf Steiner, kaj iom post iom ŝi ekinteresiĝis pri la Biblio. La filozofio kaj la kono de la kristana kulturo formis la riĉan poezian mondon de Södergran. Ŝiaj poemoj estas filozofiaj, sed antaŭ ĉio ege teneraj kaj emociaj. La poetino kvazaŭ per infanaj okuloj observus la naturon kaj atente serĉas la magion de la eterna vivo. Ŝi kontemplas la arbon, plenan je neatingeblaj strobiloj, ŝi miras pri la apertaj pordoj de la preĝejo, ŝi rigardas la vi-

rinon, kiu ridas, kaj surprizite ŝi konkludas, ke ĉio en nia mondo estas ĉirkaŭita de cirklo, kiun neniu sukcesas transpaŝi.

La poetino trovas ĝojon kaj trankvilon en la plej etaj kaj sensignifaj aĵoj el la ĉiutaga vivo. Por ŝi nur unu ĝardeno benko en "nia tuta suna mond'" povas esti simbolo de la trankvilo kaj instigo de la revoj.

Södergran perceptas sin kiel la lastan floran de la aŭtuno, kiel la plej junan semon de l' printempo mortinta. En la grandaj arbaroj ŝi senĉese kaj febre serĉas la fabelojn de la infanaĝo, la belajn rememorojn de la infaneco, kaj en la montoj — la revojn de la junaĝo. La ampoemoj de Södergran estas teneraj kaj delikataj.

Por ŝi la amo estas io ege fragila kaj nekaptibla, simila al sonĝo. Pro tio ŝia nura peto estas: "Ho, tenu min en viaj brakoj firme, ke mi nenion bezonu".

Södergran strebas doni poezian respondon al la eternaj demandoj. Ŝi meditas pri la plej granda mistero — la vivo. Por ŝi la vivo estas treta ringo, kiu nin katenas, malvidebla cirklo neniam transpaŝata. La poezia bildo de la ringo kaj cirklo ofte aperas en ŝiaj poemoj, kaj tio aludas pri ŝia poezia filozofio. Ĉio ĉirkaŭ ni estas kaptita en idealaj cirkloj; la nokto kaj tago, la luno, la nasko kaj morto, la kvar sezonoj.

En la kristanismo kaj en la kristanaj simboloj la poetino serĉas klarigon de pluraj demandoj. Por ŝi la feliĉo ne estas niaj revoj, nek nia plej kara kaj memorata nokto, sed nia vivokruco, kiu estas destinita por ĉiu el ni, kaj al kiu ni iom post iom proksimiĝas.

La poezio de Edith Södergran estas riĉa, mirinda kaj profunda mondo, plena je sonoj, koloroj, metaforoj, simboloj kaj bildoj. La legantoj devas plurfoje tralegi kaj relegi tiujn ĉi filozofiajn poemojn. Sabira Ståhlberg talenta interpretis la poemojn en Esperanton. Ŝia postparolo kaj la antaŭparolo de Sten Johansson helpas ne nur pli bone kompreni la vivon kaj kreadon de Södergran, sed ankaŭ pli facile eniri en ŝian miraklan poezian cirklon. Kaj ĉiu leganto eble post la tralego povos respondi: "Jes, mi eniris la cirklon", kio estas la respondo al la demando en La cirklo.

Julian Modest (Bulgario)

(Kun permeso represita el La Ondo de Esperanto. 1999, N-ro 7, 57)

TRA LA MONDO

Nova Plena Ilustrita Vortaro

Dum la SAT-Kongreso en Alikante, kiu okazos inter la 1a ĝis 7a de julio, estos inaŭgurita tute renovigita Nova PIV. Tiun ĉefverkon inaŭguros ĝia chefredaktoro, M Duc Goninaz. Ni certe pli multe raportos pri la nova PIV en La Espero.

Euroscola: por 2003 jam Britio kaj Kroatio

Sukcese okazinta jam en 2001 kaj 2002, la projekto Euroscola-en-Esperanto ĵus lanĉiĝis por la jaro 2003! Koncernante la gimnazianojn el Eŭropa Unio kaj ties kandidatoŝtatoj, ĝi celas la partoprenon de Esperantodelegacio al la Euroscola-tagoj, kiujn organizas la Eŭropunia Parlamento en Strasburgo (Francio). Jam komence de julio 2002 sin lanĉis en la projekton du klasoj, nome el Anglio kaj Kroatio! Nu, ĉu baldaŭ aliĝos alilandaj, eŭropaj grupoj? Ĝia retejo nun prezentas ankoraŭ pli da informoj: pri la delegacioj, la programo, la precedencoj... <http://e.euroscola.free.fr>

Tutmonda fabelkonkurso por infanoj

La literatura Päätalo-Instituto, www.taivalkoski.fi/paatalo-instituuti, organizas fabelkonkurson en Esperanto, kiun aŭspicias UEA. Estas tri kategorioj: A: ĝis 9-jaraj; B: 10-11-

jaraj; C: 12-14 jaraj. Povas partopreni individuoj aŭ grupoj (ekz. lernejaraj klasoj). La longeco de la verkoj ne estas fiksita. La konkursaĵoj alvenu ĝis la 20-a de septembro 2002 ĉe: Päätalo-Instituto, PL 39, FI-93401 Taivalkoski, Finnlando. Oni skribu sur la koverto 'Fabelkonkurso'. Oni uzu pseŭdonimon kaj menciu, ĉu temas pri grupo aŭ unuopulo. La vera nomo, adreso, naskiĝdato kaj (se eble) telefonnumero aŭ retadreso estu en aparta koverto. Pli da informoj: S-ino Aini Vääräniemi, Vääräjärventie 26 A, FI-93590 Vanhala, Finnlando; rete: aini.vaaraniemi@pp.inet.fi

200 diskut-listoj el 40 diversaj landoj

Ekzistas nun pli ol 200 diversaj esperantistaj dissendo-listoj el 40 landoj kaj pri multaj diversaj temoj. Jen bonaj lokoj por trovi kunlaborantojn pri via preferata temo. Kaj se vi ne trovos, kreu novan diskut-liston!
<http://purl.org/net/dissendo>

Rusa literaturo en Esperanto

En la retpaĝaro de 'La Ondo de Esperanto' kaj 'Sezonoj' estas legeblaj pli ol 30 tradukoj de noveloj kaj romanfragmentoj de rusaj verkistoj. Inter la aŭtoroj estas, interalie, Ivan Bunin, Anton Ĉeĥov, Fjodor Dostojevskij, Nikolaj Gogol, Miĥail Lermontov, Vladimir Nabokov, Aleksandr Puŝkin, Aleksandr Solĵenicin, Lev Tolstoj, Ivan Turĝenev kaj aliaj. La konsulteblaj verkoj pli frue aperis en "La Ondo de

Esperanto" aŭ estis eldonitaj libroforme de "Sezonoj". La tekstoj estas en la Unikoda prezento (UTF-8). Legu ĉe: <http://esperanto.org/Ondo>

Novjara Renkontiĝo apud Berlino

Ni invitas vin partopreni jarfine en nova renkontiĝo - Novjara Renkontiĝo (NoRo). Ni, tio estas kelkaj iamaj kunlaborantoj de Germana Esperanto-Junularo, ĉefe Dagmar Schütte kaj Lu Wunsch-Rolshoven. Ni volas refoje kunveni ĉirkau silvestro en internacia rondo kiel antaŭ jardeko dum internaciaj junularaj renkontiĝoj. Ni volas revidi amikojn kaj konatojn de tiam kaj konatiĝi kun multaj aliaj, kiuj intertempe lernis Esperanton - aŭ kiuj tiam ne povis ĉeesti. Detalojn pri la renkontiĝo en pejzaĝa domaro trovu sur <http://www.EsperantoLand.org/eo/nr.html> Cetere: Eblos memzorgado.

Ideo pri Eŭro jam en 1921

Jam inter 1921 kaj 1933 la germana esperantisto Josef Zauner (1895-) engaĝiĝis por Eŭropa Unio, por komuna Eŭropa valuto kaj por Esperanto. Li ankaŭ volis fondi komunan Eŭropan armeon.

Zauner propagandis siajn ideojn, i.a. eldonante poŝtkartojn kun teksto. La konkludo, kiun skribis Zauner kiel la lastan alineon, estis ke "Kiu batalas por Eŭrop-Unuiĝo akcelas la mondpacon."